

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Korosztály, vigyázz!

Krizisből krízisbe kerülnek a Z-generáció kamasz és fiatal felnőtt tagjai. A világ kinyílásával a lehetőségek is megnyíltak előttük, egyszersmind megnehezítve a pályaválasztást: egy diploma-nyelvvizsga kombináció aligha elég a boldoguláshoz. A klímaválsággal megérkeztek a kilátások is, miszerint a családalapításuk egy olyan időszakra esik, amikortól visszafordíthatatlannak tűnő globális életterheltség lehet úrrá a Földtekén. A Covid kora után újabban a háború korába léphetnek. És mindez együtt, egy időben osztályrészük. Súlyosbítva egy olyan magyar

kormányzattal, amely tizenéve permanens háborúsággal és sárdobálással tesz keresztbe nekik, megmondja, hogyan lássák a világot és hogyan ne. A szavak tankönyvi jelentése után a tanáraikat is kerékbe törő hatalom nem foglalkozik velük, mert a fiatalok többsége a családját követve fideszes. A szűk, ám szimpatikus kisebbség az utcákon tiltakozik az agyrém ellen, miközben őket nevezi szörnyetegnek a propaganda. Csak személyes válságba ne kerüljenek diákjaink, mert iskolapszichológus aligha segíthet rajtuk.

MUHARI JUDIT, GÁSPÁR OLIVÉR ÉS BALASSA TAMÁS ÍRÁSAI A 2. ÉS A 4., 5. OLDALON

Összeomlásban az iskolapszichológia

„A diákok mentális állapotának a szűrését azért vetettük el, mert a feltárt problémák mennyiségét nem bírni el a rendszer, összeomlana nemcsak az egészségügy, de a gyermekvédelem és a szakszolgálat is. Így hagyjuk cserben a legkiszolgáltatottabbakat!” Ezt írta Facebook-oldalán a pedagógiai szakszolgálat fővárosi pszichológusa, aki nem a pénzért protestál - 19 év utáni 267 ezer forintos megbecsülését informatikus férje támogatásával tudja vállalni -, hanem a riasztó helyzet miatt. Azonnali változásra lenne szükség az óvoda- és iskolapszichológusok foglalkoztatásában, ám a döntéshozók rendszeresen megfélemlenek erről a szakterületről. Így fogalmaz Borbáth Katalin, az Iskolapszichológiai Módszertani Bázis vezetője, az ELTE tanára, pszichológus. Őt azt követően kerestük, hogy az óvoda- és iskolapszichológusok kongatták a vészharangot szakmai állásfoglalásukkal.

MUHARI JUDIT

„20 éve sem volt rózsás a helyzet, de jól láthatóan megérkeztünk a szakadék szélére. Borzasztó erős bűntudatom van, hogy én is része vagyok ennek a gépezetnek: azzal, hogy ellátom a feladatomat, hozzájárulok a rendszer fenntartásához. Miközben én tényleg csak segíteni szeretnék. Ezért polgári engedetlenkedtem ma, sztrájkolok és tüntetek, ameddig csak szükséges.” Így fogalmazott még a pedagógiai szakszolgálat munkatársa, és bejegyzésében példákat is hozott az ellátórendszer tarthatatlanságára, amely bármikor összeomolhat. „Önszertő, öngyilkossági gondolatokkal küzdő, pocskék állapotú gyerekeket nincs hova küldeni, mert ahol tudnának rajtuk segíteni, ott nincs kapacitás, ahol lenne kapacitás, ott nincs hozzájuk szükséges szak tudás, háttér. Megoldás: megvárjuk, amíg annyira szarul lesz, hogy mentőt lehet hívni rá, mert akkor a kórház kénytelen azonnal felvenni őt.”

Dolgozó diákság

A szakmai állásfoglalást jegyző pszichológusok arról írják, hogy a köznevelési rendszerben lévő gyerekek pszichés állapota aggasztóan romlik. Az óvodákban a szorongás, a viselkedés- és figyelemzavar, az iskolákban ezek mellett a depresszió, pánik, önszertés vagy akár a súlyosabb mentális zavarok megjelenése rendszeresé vált. A hazai köznevelési rendszer gyakorlata nem felel meg az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének, amely szerint az oktatás egyik legfőbb célja, hogy segítse a személyiség kibontakoztatását. Emlékeztetnek arra is, hogy a tankötelezettség alsó határa 2019 óta szigorúan a gyermekek hatéves kora, ám az iskoláztatás megállapítását az óvodások ismérő szakembere helyett az oktatási hivatal munkatársai dokumentum alapján végzik el. Emiatt nagy

arányban ülnek be éretlen gyerekek az iskolapadokba, akik a kezdeti lemaradásukat maguk előtt görgetik a közoktatási rendszerben.

A problémákat súlyosítja a túlterheltség is. Hazai kutatások szerint a diákok többet dolgoznak, mint a szüleik. Egy alsó tagozatos gyerek átlagosan heti 40-42 órát tanul, a középiskola 10. osztályosainak pedig már több mint 50 órányi tanuláshoz kapcsolódó kötelezettségei vannak. Mindezek ellenére a közoktatás nem fordít figyelmet az óvoda- és iskolapszichológus-hálózatra, panaszolja a szakemberek. Intézményenként 500-as létszám felett kell alkalmazni egy féléstátuszi pszichológust, ami rendkívül kevés.

Mostoha bánásmód

A dokumentumot eddig 330 szakember írta alá, de arról, hogy ez az összes dolgozónak hány százaléka, Borbáth Katalinnak csak becslései vannak. „A 2016-os saját felmérés alapján körülbelül 1000 óvoda-iskola pszichológus dolgozik, így körülbelül a harmaduk vállalta az állásfoglalást. Mivel nincs oktatási minisztérium, amely összesítené a számokat, így annyit tudhatok, hogy a fővárosban, s a nagyobb városokban jobb az ellátottság, a kisebb településekre viszont jó esetben a szakszolgáltatástól megkíri a gyerekekhez egy ott állományban dolgozó pszichológust” – mondja Borbáth. A szakma régóta elégedetlen, és ennek többször hangot is adott, mindhiába. „Úgy döntöttünk, a pedagógussztrájkok és a tüntetések idején mi is hallatjuk a hangunkat, és elmondjuk a véleményünket a közoktatás helyzetéről. Az oktatási rendszer velünk is mostoha bánik. Elégtelen eszközökkel, kevés időben és szakemberrel, mini-

mális felszereléssel kellene az exponenciálisan növekvő feszültségeket kezelnünk. Ez így egyszerűen nem lehetséges” – vallja.

Egy iskolapszichológus sokoldalúan képzett szakember. Jól és eredményesen akkor tudna dolgozni, ha lenne az iskolákban egy szakmai team, amellyel együttműködve feltérképezné a diákok, osztályközösségek problémáit, látná, hol van szükség beavatkozásra, és időben tudná kezelni a bajt. Ehelyett csak tüzoltás történik. „Olyan kevesen dolgoznak, és annyira alacsony óraszámban foglalkoztatják az intézményi pszichológusokat, hogy a problémákat megelőző, preventív munkára alig van lehetőségünk. A pedagógus-bértábla alapján fizetett munkáértől beszélünk, a nettó bér átlagban 250 ezer forint körül. Ennyi pénzért csak a pályakezdekők vagy a nagyon elhivatott kollégák vállalják a munkát.”

A beszélgetésben szóba kerültek az egész országot megrázó tragédiák. Például az, hogy a diáktársát nyakon szúrta egy gimnazista, a vonat elé lépett egy 11 éves kislány, vagy a legutóbbi eset, amikor a tanórán ugrott ki egy fiú az emelétről. „Ezek a tragédiák akár megelőzhetőek lennének egy jól működő oktatási rendszerben. Ha a pszichológusok minden intézményben jelen lennének, a pedagógusok azonnal jeleznék nekik, ha megváltozik egy gyerek viselkedése, a diákok pedig tanulnának a konfliktuskezelésről, kapcsolatépítésről. Arra is szükség lenne, hogy a pedagógusok akár továbbképzés keretében újra tanuljanak pszichológiát.”

Am hiába a sok diákttragédia és a pszichológusok figyelemfelhívása, az állásfoglalásra egyelőre semmilyen reakció nem érkezett a tárcától.

Kevés a logopédus is

L. Ritók Nóra a tíz legszegényebb európai régió egyikében, a berettyóújfalui kistérségben dolgozik, az Észak-Alföldön működő Igazgyöngy Alapítvány vezetője, az Igazgyöngy Alapítvány Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója. Ő is állítja, nagy a baj. Ismeretei szerint a pedagógiai szakszolgálat pszichológusa általában heti egyszer jut el egy-egy iskolába, 2-3 órára. „Méréseket végez, néha osztályszintű foglalkozásokat tart. Ez egy olyan iskolában, ahol sok a hátrányos hely-

ben, azokkal az eszközökkel reagálnak egy-egy helyzetre, konfliktusra, amelyekkel otthon találkoznak. Sokan látnak családon belüli erőszakot, olyan helyzeteket élnek át, amiket nem tudnak feldolgozni. És akkor még nem beszélünk a családból kiemelt gyerekekről, akik még több lelki sérüléssel érkezik meg a települések általános iskolába. Ezeknek a traumáknak a feloldását egy pedagógus nem tudja megoldani, nélkülözhetetlen lenne a pszichológus jelenléte. A szegregálódó vagy szegregált iskolákban, ahol a gyerekek nagy része plusz pedagógiai munkát igényelne, a problémák rögzülnek, erősödnek, a pedagógusok pedig eszköztelenekké válnak. Nem iskolarendőrkre lenne szükség ezekben az iskolákban, hanem megfelelő szakemberekre.”

Öt diplomával 253 ezerért

N. Andrea egy Budapest közeli város általános iskolájában tanít. Elhagyás nélkül készül a pályát. „Sztrájkolhatok jobbra-balra, de semmi értelme. Nem látom az alapját végéig. Ikonikus nap volt, amikor indultam reggel dolgozni, és még nem viték el a kukát. A rádióban hallottam, hogy sztrájkba kezdtek a kukások, mert a 280 ezer forintjukból nem élnek meg. Előző nap érkezett meg a fizetésem: 253 ezer forint. 52 évesen, öt diplomával. És osztályfőnök vagyok” – árad a panasza Andrából. Az iskolapszichológusok hiányát is említi, 700 gyerekre sem jut náluk. – Két évig dolgozott féléllásban egy pszichológus, mindenki imádta. Elment, nem tudom, miért. Arra nincs időnk, hogy beszéljünk egymással. Nekem a harmadikos osztályomban van hat papíros gyerelem, ami azt jelenti, komoly problémák vannak velük. Plusz két diákom vizsgálata folyamatban van, két kérvényt pedig most írok. Vagyis az osztály harminc százaléka valamilyen nehézséggel küzd. A pszichológusunk nyitott volt, remekül tudtuk együtt dolgozni. Egyéni problémáink is kérhetők a segítségért, mert volt itt szülői haláleset, csúnya válság, minden. De ha a közösségek romboló, folyton, ziszszog, vibráló, a társait sekváló gyerekek miatt kerestük, arra is volt megoldása. Hetente kétszer jött az iskolába, délelőtt csoportterápiát tartott az osztályokban, stresszoldást, indulatkezelést tanított szituációs játékokon keresztül, délután pedig egyéni találkozókat tartott. Ha kellett, gyermekpszichiáterhez irányította a tanulókat. Mindig időben és helyen kezelte a problémákat. Most, hogy elment, a gyerekek és mi, pedagógusok is sokat veszítünk.”

500 diák

után kellene alkalmazni egy féléstátuszi pszichológust, ami rendkívül kevés, de a legtöbb helyen még ennyi sem jut, így krízis esetén felkészítetlen tanárokra hárul az órányi feladat.

Hiánytűnetek az iskolákban

A szakemberek hiányát számos élethelyzet igazolja. Bea két gyerekével él, a 17 éves Bendegúzzal és a 13 éves Nikolléttel. „A fiannak éveivel ezelőtt kellett segítség, amikor az apjával a gyermekelhelyezési per közepén voltunk. Bendegúz tanulása leromlott, a magatartásával is gondok voltak. Minden hülyeségre belerángatták az osztálytársai, ha ki akart maradni, akkor cikizték, kiközösítették. Az iskolapszichológus azt mondta, hogy ez már pszichiátriai eset. Elmentünk a nevelési tanácsadóba, ott aztán évekig foglalkoztak Bendegúzzal, és ez nagyon sokat segített rajta.

Balázs harmadik osztályos tanuló egy Pest környéki általános iskolában. Rendezett családi körülmények között él, de fél év alatt súlyos veszteségek érték. Decemberben meghalt a nagynénje, akit hónapokon keresztül Balázs édesanyja ápolt. Tavasszal a nagymamáját is elvesztette, ő is állandó ápolásra szorult daganatos betegsége miatt. Édesanyja, Katalin az iskolapszichológus segítségét kérte. Balázs ugyanis sokszor fájlalta a melkasát, úgy érezte, nem kap levegőt. Katalin szerint „egyszerűen semmi nem volt jó, semminek nem tudott örülni”. Az iskolapszichológus áprilisban beszélgetett Balázssal először, a hónap végén azt mondta, nincs szükség további foglalkozásra. Időközben kiderült, a találkozónak nem Balázs javuló állapota vetett véget, hanem az, hogy a pszichológus felmondott az iskolában. (További történetek cikkünk online kiadásában.)

fejlődésről. A konfliktuskezelésük, kommunikációjuk, szabálytartásuk, figyelemkoncentrációjuk problémás. Nehezen működnek egy közösség-

Elvesztett generáció

Bevésődnek a túltolt hatalmi reakciók és az oktatási traumák

Az elmúlt hetekben az újságok címlapján jóformán mást sem lehetett látni, csak az egyre nagyobb tüntetéseket a pedagógusok mellett. Az országszerte formálódó élőláncok, a spontán hídfoglalás, az utcára ömlő több tízezer fős tömeg, a kirúgott tanárok és diákjaik nyílt felszólalásai olyan mélyen belénk vésődő képek, amelyeket remélhetőleg sokáig fog hordozni a magyar köztudat. Az, hogy ezek a folyamatok hoznak-e változást, csakis az ifjúság elszántságán, kitartásán és tenni akarásán múlik.

GÁSPÁR OLIVÉR

Ezek a tüntetések nemcsak a tanárok béremeléséről, hanem a diákokat közvetlenül érintő, sarkalatos kérdésekről is szólnak. Ilyen az elavult tanterv, a poroszos oktatási modell, a tanulók leterheltsége, a rothadni hagyott állami iskolák – rendszerszintű problémák tömkelege. Valamennyi jobboldali médium elitelően nyilatkozik nem csak a tanárok, az őket támogató diákok akcióiról is. Azonban amikor már patkányoknak nevezik az utcára vonuló fiatalokat, sejtethetik, hogy valami sokkal mélyebből van szó, mint első ránézésre gondolnánk. Nemcsak a diákokat itéli el és veti meg a jobboldal, hanem az egész generációt, amelybe ezek a tizen- és huszonevesek tartoznak.

Kormányzat akarásban

Szemtanú lehetünk az elmúlt években, ahogy a kormány ráeszmélt az egyik legnagyobb gyengeségére: teljesen elveszítette a kapcsolatot a mai fiatalokkal. Talán a 2019-es budapesti főpolgármester-választás során elszívott vereség után tudatosult az bennük igazán, innentől kezdtek módszeresen nyitni az ifjabb generációk felé. A 25 éven aluliak szja-mentességének bevezetése mellett irdatlan összegeket költöttek huszoneves „kon-

zervatív” influenzák kinevelésére és népszerűsítésére, létrehozta több jobboldali gondolkodást népszerűsítő Facebook-, Instagram- és TikTok-oldalt, köztük a Megafont és az Axiómat. A már nem létező Pesti Tv-t is azért indították, hogy elérje a fiatalokat.

Ezek a lépések mind azt kívánták elérni, hogy menővé és befogadhatóvá tegyék a kormány által vallott keresztény-konzervatív értékrendet, ami az ezredforduló után született Z-generációt szemlélve nem kis feladat. Gyökeresen más értékrenddel, világnézettel és szocializációval rendelkezik a célközönség, mint a többségben X-generációs, a rendszerváltás előtti évtizedekben szocializálódott szülei. Így értelemszerűen kevésbé lesznek sikeresek ugyanazok az üzenetek, amelyek egy idősebb szavazótábor körében nagy hatást tudnak kifejteni.

A jórészt virtuálissá vált világban a kormány foggal-körömmel küzdött azért, hogy jelen legyen a népszerű közösségi oldalakon, és végletekig egyszerűsített üzeneteivel megpróbálja megszólítani a fiatalabb szavazókat. Azonban amikor a mostani tüntetések résztvevőin végignéztünk, pontosan azt a korcsoportot látjuk az utcán hetente, akiket oly nagy igyekezettel próbált a kormány elérni az utóbbi időszakban. Nemcsak középiskolások, hanem egyetemisták, huszoneves felnőttek is megjelennek a tüntetők soraiban, akikben még olykor felleljük a megannyi traumatikus élmény, amelyet az iskolarendszer okozott a számukra.

Alattvaló-tanoda

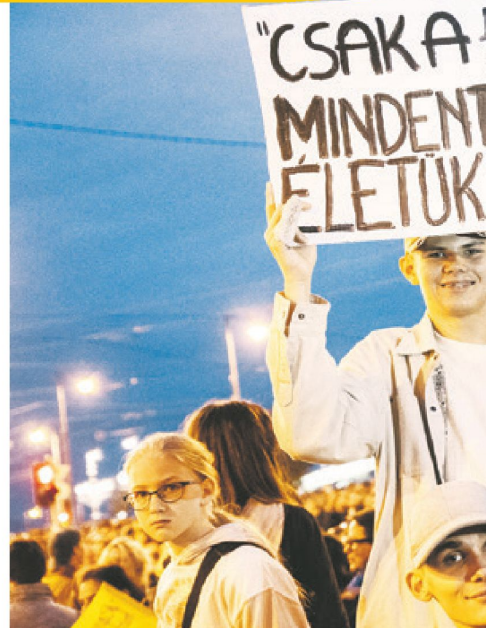
„Általános iskolás éveim során volt olyan eset, hogy a tanárunk nyíltan vállalta a kormánypartí véleményét, és ezt közvetítette valamilyen szinten a diákok felé is. De akadt olyan tanár is, aki taslikat osztogatott a tanteremben fegyvermezés céljából – emlékezik vissza Ádám, aki jelenleg az ELTE

harmadéves joghallgatója. – Közösségi bejegyzés is volt ebben, ugyanis vidéken nem tudott kikopni ez a fajta poroszos nevelés az oktatásból. A vidék alapvetően konzervatív és provinciális. A közösségnek rendkívül erős kontrollszerepe van az ember életében. Aki tüntetni mer a tanárok mellett, azt megbélyegzik az adott környezetben, ami hosszú távon megnehezítheti a saját és a családja életét. Az apátia Budapesten és vidéken egyaránt jelen van.”

Ádám szerint a mostani helyzet tarthatatlan. A tanárok nem csupán a fizetésükért küzdenek, van egy általános elégedetlenség a világgal szemben is. „A koronavírus, a recessziótól való félelem mind olyan feszültségeket generálnak, amelyek a mostani tüntetésekben nyilvánulnak meg. Budapest nyilván elfogadabb, kevésbé érvényesül a közösségi nyomás, a paternalisztikus világnézet, és aktívabbak is politikai kérdésekben az emberek” – véli Ádám a városi-vidéki létforma különbségéről.

„A porosz modell nálunk úgy nyilvánult meg, hogy az igazgató szava szent, és a tankerület vezetőjét nem lehet megkérdőjelezni semmilyen körülmények között, még akkor sem, ha tanárokat rúg ki – magyarázza Ádám, aki anonim szeretne maradni. – Mindig elfogadták a főtől jövő utasítást a tanáraink, ezzel is példát mutatva nekünk, tudatosan vagy tudat alatt. Ezért elnyomóbb közegnek érzem a vidéki oktatást, hiszen ezek az értékek, amiket átadnak az oktatáson keresztül, alattvalókat és nem állampolgárokat nevelnek.”

A ELTE hallgatója úgy látja, a magasabb oktatási színvonalú intézményekben nagyobb valószínűséggel fognak tüntetni a tanárok, ugyanis ezek az iskolák nagyvárosokban vannak. Budapest után Székesfehérvár, Debrecen, Pécs, és még több nagyváros is ide vehető, ahol tüntetnek. „Valahol azt is traumatiként életem meg, hogy a városi rokonok jobb oktatást kaptak,

„Szükségét látom a konszolidáltabb kommunikációnak is, de azt gondolom: a fiatalság nagy részének támogatását hosszú időre, talán véglegesen elveszítette a kormány.”

FEHÉRFALVI LEVENTE
POLITOLÓGUSHALLGATÓ

Szavazóemlékezet

Ezeknek a heti szinten kibővülő spontán demonstrációk olyan generációformáló hatása lehet, amely hosszú távon meghaladja a mostani fiatalok politikai aktivitását, akik előbb-utóbb szavazó többségben lesznek az idősebb csoportok megfoghatóságával. Nevezetesen az, ahogyan a kormány ezzel a generációval, biztosra számított: amikor belépnek a szavazóbe, eszükbe fog jutni, hogy ifjú egy részét a világ sokszínűségéért tudás örömeinek megismerése érdekében megmozgató demonstrációs szervezésével, felszólalások tönkeltük és élőláncok formálásával tüntetnek. És amikor az iskolák kikerülve ezek az emlékek ismét jönnek, kicsi a valószínűsége az, hogy a mostani helyzet okozóját gátnák majd a szavazótájakkal.

Lili után sem szabadon

Nem csoda, hogy a legtöbben nem merik nyíltan felvallani a véleményüket, látván, ahogy Pankotai Lilit a teljes kormány média ösztív alá vette. Mindenféle jelzővel illették – bántalmazták – a „Jövő slámje okán elhíresült végzős pécsi diáklányt.”

„Pontos, hogy a fiatal milyen településen él és melyik iskolába jár – emeli ki Fehérfalvi Levente, az ELTE harmadéves politológushallgatója. – Nagyvárosi középiskola diákjaként nyilvánítja ki a véleményét, vagy valamely kisebb településen tanul. Hiszen az utóbbi esetben sokkal nagyobb lehet a nyomás rajta, a zártabb és szűkebb környezet miatt. Ez nem feltétlenül hátrány, de azt gondolom, úgy is megélhetik ezt, mintha több ember figyelne arra, amit tesznek és mondanak. Ezáltal pedig szankcionálják őket a közösség részeként. Sajnos több olyan esetet hallottam, hogy inkább nem hangoztatták a véleményüket az iskolai vezetéstől tartva” – mondja a politológushallgató.

FOTO: EPŐS DÉNES

